

**วิเคราะห์คุณค่าเชิงจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในพุทธศิลป์
ของวัดสุวรรณภูมิพุทธชนันต์ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ**
**Analyzing the Ethical values Found in the Buddhist Arts of Wat
Suvarnabhumi Buddhajayanti Bang Sao Thong District Samut
Prakan Province**

¹พระมหาสันติ ฐิตาสโก (งามเหลา) Phramaha Santi Thitasabho (Ngamlao)

²โยตะ ชัยวรมันกุล Yota Chaiworamankul

³กฤติยา ถ้ำทอง Kritiya Tumthong

^{1,2,3}วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddhapanya Sridvaravadi Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding author, e-mail: sant.ng958@gmail.com

Received April 21, 2023; Revised May 25, 2023; Accepted: June 02, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาพุทธศิลป์ที่ปรากฏในพระพุทธรูปศาสนาเถรวาท 2) ศึกษาจริยธรรมที่ปรากฏในพุทธศิลป์ในวัดสุวรรณภูมิพุทธชนันต์ และ 3) วิเคราะห์คุณค่าเชิงจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในพุทธศิลป์ของวัดสุวรรณภูมิพุทธชนันต์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า 1) พระพุทธรูปเจ้าทรงมีพระชนมชีพอยู่นั้น ยังไม่ปรากฏเป็นหลักฐานชัดเจนว่า มีการสร้างพุทธศิลป์แต่อย่างใด มีเพียงพุทธศิลป์ที่เกิดจากอิทธิพลคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เป็นสถาปัตยกรรม พุทธศิลป์นั้นเป็นเรื่องของความงาม สะกดใจให้เกิดความลุ่มหลงศรัทธาที่เป็นสื่อให้เข้าถึงความดีงามและความจริงได้ เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดศรัทธาในสิ่งดีงาม น้อมใจให้เกิดความสงบ เกิดกำลังแห่งความมั่นคงทางจิตใจ 2) พุทธศิลป์ที่กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม จากพุทธวิธีสู่ความเป็นพุทธวิถีซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของสังคมไทยที่มีรากมาจากพระพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็นประเพณี คติ ความเชื่อ แม้กระทั่งลักษณะนิสัยใจคอของคนไทยก็มีบทบาทเป็นพื้นฐานมาจากคุณธรรม พุทธศิลป์ในวัดสุวรรณภูมิพุทธชนันต์ การตีความทางพระพุทธศาสนาเถรวาท มีเป้าหมายเพื่อเข้าใจและเข้าถึงความจริง ความถูกต้องและความดีงาม 3) พระพุทธรูปเป็นสัญลักษณ์เนื่องจากไปประดิษฐานในดินแดนสุวรรณภูมิ ในยุคนี้นอกจากจะใช้สื่อบุคคลซึ่งเป็นสื่อที่สำคัญตลอดมาแล้ว ยัง ในส่วนของสัญลักษณ์เป็นรูปแบบของ “จักร” ยังสามารถให้ความหมายในลักษณะเดียวกันคือ อำนาจแห่งความดีงามความเป็นมงคล สามารถพบได้จากรูปลักษณ์ “ดอกบัวบาน” นอกจากนี้ การนำหลักธรรมมาใช้ การประยุกต์เป็นการใช้ประโยชน์เพียงบางส่วนของสิ่งนั้นไม่ใช่การนำทั้งหมดมาใช้ แต่เป็นการการนำ

หลักธรรมมาปรับใช้ การประยุกต์เป็นการนำสิ่งหนึ่งหรือแนวคิดหนึ่งมาปรับใช้เพื่อตอบสนอง
วัตถุประสงค์

คำสำคัญ: คุณค่า; จริยธรรม; พุทธศิลป์

Abstract

This Article aimed to study with the objective to study the Buddhist art that appears in Theravada Buddhism; to study the ethics that appear in the Buddhist art in Wat Suvarnabhumi Buddhajayanti. and to analyze the ethical values that appear in the Buddhist art of Wat Suwannaphum Buddhajayanti. This research employed the documentary research methodology. The research results were found as follows; 1) The Buddha was still alive. There is still no clear evidence that Buddhist art has been created in any way. There is only Buddhist art that is influenced by Buddhist teachings in architecture. Buddhist art is about beauty. Enchant the mind to be fascinated with faith, which is a means to reach goodness and truth. inspired to believe in good things bow to peace The strength of mental stability. 2) Buddhist art became a part of culture From the Buddhist Way to the Buddhist Way, which is an important foundation of Thai society that is rooted in Buddhism, whether it be traditions, mottoes, beliefs, even the character and character of the Thai people, has a role to play as a basis of virtue. Buddhist art in Wat Suvarnabhumi Buddhajayanti Interpretation of Theravada Buddhism the goal is to understand and reach the truth. 3) Buddhism was a symbol because it was enshrined in the land of Suwannabhumi. In this era, in addition to using personal media, which has always been an important medium, also in terms of symbols It is a form of "chakra" that can also mean the same thing. The power of goodness and auspiciousness can be found in the appearance of the blooming lotus. An application is a partial use of something, not its full use. But it is the application of principles. Application is the application of one thing or idea to serve a purpose.

Keywords: Values; Ethics; Buddhist Arts

บทนำ

การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าเชิงจริยธรรมที่ปรากฏในพุทธศิลป์ของวัดสุวรรณภูมิพุทธชยันตี จังหวัดสมุทรปราการนั้น ถือเป็นภารกิจและหน้าที่สำคัญสำหรับผู้วิจัยในฐานะของผู้อาศัยในวัด ที่ต้องรับบทบาททำหน้าที่เป็นพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งวัดสุวรรณภูมิพุทธชยันตีเป็นศาสนสถานซึ่งถูกออกแบบ ด้วยศิลปะ วัฒนธรรม มาจากแดนพุทธภูมิประเทศอินเดีย-เนปาล อันเป็นต้นตอก่อให้เกิดของพระพุทธศาสนา โดยด้วยการนำเอาศิลปะ มรดกธรรม ที่ปรากฏในสังเวชนียสถาน 4 ตำบล ในแดนพุทธภูมิ นำมาประดิษฐานไว้ที่สุวรรณภูมิ ประเทศไทย โดยการนำของคณะ

พระธรรมทูตไทย สายประเทศอินเดีย-เนปาล ที่ไปปฏิบัติศาสนกิจ รักษาพระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย-เนปาล เพื่อนำมาให้พุทธศาสนิกชนชาวไทย ได้สักการะ บูชาและนำมาเป็นมรดกทางปัญญาของพระศาสนา การศึกษาและถ่ายทอดพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนา ย่อมอ้างอิง จากประวัติศาสตร์ คือผลงานทางพุทธศิลป์ จากคติ แนวคิด ความเชื่อ ปรัชญา ภูมิปัญญา ของนายช่างศิลป์ที่ได้ประดิษฐ์สร้างสรรค์เป็นผลงาน สู่การอธิบายความหมายในรูปแบบนามธรรม คือ จริยธรรมที่แฝงซ่อนอยู่ในพุทธศิลป์นั้น เช่น การสร้างพระพุทธรูป ซึ่งเป็นองค์แทนพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า มีแนวคิดและหลักคิด ดังที่พระธรรมโพธิวงศ์ ได้กล่าวไว้ว่า “ขออนุโมทนาและขอฝากพระพุทธศาสนาที่เป็นรากเหง้า ต้นกำเนิดของพระพุทธศาสนาในแดนพุทธภูมิไว้ให้ทุกคนด้วย ถ้าหากไม่หมั่นมารดน้ำ พรวนดิน มาบำรุงรักษา ในวันข้างหน้า รากเหง้านี้ก็ไม่มีความหมาย ลำต้นก็ไม่มีกำลัง ในที่สุดต้น (พระพุทธศาสนา) ที่เราได้ปลูกไว้ในเมืองไทยหรืออารยประเทศต่างๆ ก็อาจจะล้มหายสูญพันธุ์ไปได้”

การนำพุทธศิลป์มาเป็นตัวแทน สัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา ย่อมต้องศึกษาเรียนรู้วิเคราะห์ ศึกษา ตามพุทธธรรม จึงเป็นบทบาทหน้าที่หนึ่งที่สำคัญของคณะสงฆ์ หรือพระธรรมทูต โดยพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้อธิบายไว้ว่า พระธรรมทูต แปลว่า ทูตธรรมะ หมายถึง ผู้นำธรรมะไปเผยแผ่เทียบได้กับฝ่ายบ้านเมือง ก็มีราชทูต มีรัฐทูต ทูตในทางบ้านเมืองนั้น ไปเพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติ เป็นเรื่องของโลกมนุษย์ที่มีการแบ่งกันเป็นหมู่ชน เป็นชนชาติต่างๆ แต่ละชนชาติ ก็ย่อมพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของตนเอง ราชทูต รัฐทูต ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของแผ่นดินของชาติของประเทศนั้นๆ มีหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของประเทศของตนเอง ไปเจรจากับประเทศที่ตัวไปทำหน้าที่นั้น หากแต่พระธรรมทูตนั้น เป็นทูตธรรมะ นำธรรมะไปเผยแผ่แก่ประชาชน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนพุทธภูมิ ปัจจุบันพระธรรมทูตไม่ใช่เทศน์เป็นอย่างเดียว จะต้องเป็นนักการทูต นักสังคมสงเคราะห์ นักกฎหมาย นักจัดกิจกรรม นักบริหาร นักประชาสัมพันธ์ นักการจัดการ นักเขียน นักพูดและนักสังเกตการณ์ คุณสมบัติทั้งหมดนี้ พระธรรมทูตต้องมีอยู่ในตัว สิ่งที่ต้องตระหนักให้มากที่สุด หลักของนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ ความเป็นนักบวช จะเห็นได้ว่าวัดหรืออารามอันเป็นศาสนพุทธานุสรณ์ โดยปรกติมีโบสถ์ วิหารและที่อยู่ของพระสงฆ์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) จึงเป็นต้นกำเนิดของศิลปะที่เรียกว่า “พุทธศิลป์” พระราชวรมุนี (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้อธิบายความหมายไว้ว่า พุทธศิลป์ คือ เจดีย์ที่เคารพนับถือ บุคคล สถานที่ หรือวัตถุ ที่สมควรเคารพบูชาเจดีย์ที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้ามี 4 ประเภทคือ 1. ธาตุเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ 2. บริโภคเจดีย์ คือสิ่งหรือสถานที่ที่พระพุทธเจ้าเคยทรงใช้สอย 3. ธรรมเจดีย์ บรรจุพระธรรม คือ พุทธพจน์ 4. อุทเทสิกเจดีย์ คือพระพุทธรูป; ในทางศิลปกรรมไทยหมายถึงสิ่งที่ก่อเป็นยอดแหลมเป็นที่บรรจุสิ่งที่เคารพนับถือ เช่น พระธาตุและอัฐิบรรพบุรุษ เป็นต้น

พุทธศิลป์ในพุทธธรรม นำเสนอเรื่องราวอันเนื่องในพระพุทธศาสนา เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาของพุทธศาสนิกชน อันเกิดมาจากความเลื่อมใสศรัทธาอันทรงคุณค่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณค่าทางจริยธรรม อันเป็นแนวทางในการประพฤติตนที่งามเหมาะสม ตามพุทธวิธี ธรรมวิธี และสังฆวิธี มีการอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข เป็นความหมายที่สอดคล้องกับพระพุทธศาสนา ดังคำว่า “ธมฺมสฺส จริยา ธมฺมา วา อนเปตา จริยา ธมฺมจริยา” แปลว่า ความประพฤติที่เหมาะสม หรือความประพฤติที่ไม่

ปราศจากธรรม เรียกว่า ธรรมจริยา (พระสิริมงคลจารย์, 2536) เมื่อกล่าวในแง่ของพุทธศาสนา เรียกว่า พุทธจริยธรรม ตามทฤษฎีของพุทธศาสนา พุทธจริยธรรมนั้นนอกจากจะเป็นหลักของการดำเนินชีวิตแล้ว ยังช่วยส่งเสริมให้เกิดคุณธรรม สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับจริยธรรม จากจุดเริ่มต้นของความศรัทธาความเลื่อมใสของบุคคลที่มีต่อพระพุทธเจ้า และต้องการที่จะปฏิบัติตามคำสอนของพระองค์ ต่อจากนั้นจึงกลายเป็นพุทธธรรม พัฒนาความเลื่อมใสซึ่งเป็นนามธรรม ได้แก่ การปฏิบัติบูชา ให้ปรากฏออกมาในรูปของวัตถุสิ่งของ เช่น อาคาร สถานที่ สถูป เจดีย์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นที่มาของพุทธศิลปวัตถุที่ทรงคุณค่าแฝงไว้ด้วยหลักคตินิยม หรือพุทธปรัชญาที่ปรากฏในรูปของวัตถุ ซึ่งเป็นรูปธรรม

อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่า วัดนั้นเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน ส่วนพระสงฆ์เป็นตัวแทนของวัด ในการแสดงบทบาทต่างๆ เป็นผู้นำทางจิตใจของพุทธศาสนิกชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพ เชื่อถือ และการร่วมมือกันให้เกิดความสามัคคีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทั้งทางด้านความบริสุทธิ์ (ศีล) ความเสียสละบำเพ็ญประโยชน์ (สมาธิ) และความเป็นผู้นำทางสติปัญญา งานพุทธศิลป์จึงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางปัญญา เป็นรากพื้นฐานสำคัญของวิถีชีวิตความเป็นไทย ที่ทอดยอด หยั่งรากลึกมาจากพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม ประเพณี ความคิด ความเชื่อ แม้กระทั่งลักษณะอุปนิสัย วิถีปฏิบัติ ก็มีพื้นฐานมาจากคุณธรรม จริยธรรม คำสอนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งได้รับแรงไหลบ่าทางวัฒนธรรมอื่นเข้ามาปรากฏด้วย เช่น วัฒนธรรมอินเดีย วัฒนธรรมตะวันตก ในส่วนของวัฒนธรรมที่ได้รับจากพระพุทธศาสนานั้น ยังประกอบไปด้วยพระพุทธศาสนาแบบมหายานเถรวาท ผสมศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ซึ่งมีการนับถือมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นต้นมา วัฒนธรรมไทยจึงได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนาเถรวาทมาอย่างต่อเนื่องและโดยตลอด พุทธศิลป์ทำหน้าที่คล้ายรูปธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่มีการปฏิบัติสืบเนื่องติดต่อกันมาจนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต เป็นผลรวมแห่งการดำเนินชีวิตของคนไทยที่มีความแตกต่างเชิงบวกไปจากวิถีของชาติอื่นๆ เมื่อได้สัมผัสกับงานพุทธศิลป์ดังกล่าวแล้วย่อมจะเกิดการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ความประทับใจ และเห็นคุณค่า ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอีกสิ่งหนึ่งที่สามารถสร้างความมั่นคงอุดมการณ์พระศาสนาได้ ดังนั้นด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้วข้างต้นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ สืบสาน และพัฒนางานพุทธศิลป์จึงเท่ากับการรักษาวัฒนธรรม การรักษาเอกลักษณ์ และจุดเด่นของพระพุทธศาสนาและนำมาวิเคราะห์คุณค่าเชิงจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในพุทธศิลป์ของวัดสุวรรณภูมิพุทธขันธ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพุทธศิลป์ที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาจริยธรรมที่ปรากฏในพุทธศิลป์ในวัดสุวรรณภูมิพุทธขันธ์
3. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าเชิงจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในพุทธศิลป์ของวัดสุวรรณภูมิพุทธขันธ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาวิเคราะห์ (Analytical Research) องค์พระมหาเจดีย์พุทธคยาและพุทธวัตถุสถาน โดยค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Investigation) ตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลเอกสาร ประวัติ ความเป็นมา แนวคิด ปรัชญา เกี่ยวกับพุทธศิลป์ในประเทศอินเดีย เมืองคัมภีร์มหาเจดีย์ เป็นต้น โดยการสังเกต วิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดบันทึกข้อมูลและบันทึกภาพ
2. รวบรวมข้อมูลจากตำรา เอกสาร หนังสือ สื่อต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ
3. วิเคราะห์ข้อมูล อธิบายพุทธศิลป์ในกรอบทางปรัชญาจริยศาสตร์
4. สรุปผลงานที่ได้รับจากการวิจัย พร้อมข้อเสนอแนะและประเด็นปัญหาที่มีประโยชน์ต่อการศึกษาต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1. ผลการวิจัยพบว่า พุทธศิลป์ที่ปรากฏในพระพุทธรูปศาสนาเถรวาท มีความประวัตติความเป็นมา ดังนี้

1) ความเป็นมาของพุทธศิลป์ที่ปรากฏในพระพุทธรูปศาสนาเถรวาท พบว่า พระพุทธเจ้าทรงมีพระชนม์ชีพอยู่นั้น ยังไม่ปรากฏเป็นหลักฐานชัดเจนว่า มีการสร้างพุทธศิลป์แต่อย่างใด มีเพียงพุทธศิลป์ที่เกิดจากอิทธิพลคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เป็นสถาปัตยกรรม พุทธศิลป์นั้นเป็นเรื่องของความงาม สะกดใจให้เกิดความลุ่มหลงศรัทธาที่เป็นสื่อให้เข้าถึงความดีงามและความจริงได้ เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดศรัทธาในสิ่งดีงาม น้อมใจให้เกิดความสงบ เกิดกำลังใจความมั่นคงทางจิตใจ ประกอบด้วย การสร้างเสนาสนะพระเจ้านาคมหาธาตุ, การสร้างเสนาสนะพระเจ้านาคมหาธาตุ วัดสุวรรณภูมิพุทธยันตี, และทำสร้างลักษณะพุทธศิลป์ในเสนาสนะพระเจ้านาคมหาธาตุ วัดสุวรรณภูมิพุทธยันตี, การสร้างพระพุทธรูปเมตตา วัดสุวรรณภูมิพุทธยันตี, การสร้างพระพุทธรูปโอสธ (หลวงพ่อองค์ดำ) วัดสุวรรณภูมิพุทธยันตี และการนำรอยพระพุทธรูปบาท เป็นรอยพระพุทธรูปบาทที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงประทับหรือได้ทรงประทับท่านไว้แก่ผู้ที่ได้กราบทูลขอหรือได้ทรงประดิษฐานไว้ ณ สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง อันเป็นความรู้สึกหนึ่งเดียวกับธรรมชาติและจักรวาล เป็นสื่อให้ผู้คนเข้าถึงมิติอันลึกซึ้งสูงสุดนั้น พุทธศิลป์มิได้น้อมใจให้เข้าถึงความดีงามและความจริงแก่ผู้เสพเพียง แต่เป็นการสร้างงานพุทธศิลป์นั้นยังเป็นวิถีทางแห่งการฝึกฝนพัฒนาตนด้วย

2) ความเป็นมาของพุทธศิลป์ที่ปรากฏในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย พบว่า สิ่งแวดล้อมที่จำเป็นในสังคมมนุษย์ทั้งในด้านผู้ชื่นชมศิลปะและจิตรกรผู้สร้างสรรค์ผลงาน เมื่อศิลปะมีความจำเป็นเกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์ โดยมีการเผยแพร่ที่เชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนา โดยเริ่มจากพุทธศิลป์ในอินเดีย (ระยะที่ 1) ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของพุทธศิลป์ โดยเฉพาะแคว้นคันธาระ พุทธศิลป์ในกลุ่มเอเชียอาคเนย์ (ระยะที่ 2) เป็นพุทธศิลป์ที่สืบเนื่องมาจากพุทธศิลป์ ในอินเดีย มาเป็นพุทธศิลป์ในกลุ่มเอเชียอาคเนย์ และ พุทธศิลป์ในประเทศไทย (ระยะที่ 3) เป็นพุทธศิลป์ที่เกิดขึ้นในอาณาจักรของไทย ได้แก่สมัยสุวรรณภูมิ ทวารวดี ศรีวิชัย ลพบุรี เชียงแสน สุโขทัย อู่ทอง อยุธยา

และรัตนโกสินทร์ ต่างก็ได้รับการสืบทอดจากความสัมพันธ์ทางการค้าและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และพัฒนาพุทธศิลป์วัตถุต่างๆ เช่น พระสถูป พระเจดีย์ ปราสาทหรือพระปรางค์ในประเทศไทยทั้งในอดีตและปัจจุบัน ทางพระพุทธศาสนา ศิลปะในพระพุทธศาสนาไม่ได้เน้นถึงเรื่องความงามเป็นการเฉพาะ แต่มีบางแง่มุมที่สัมพันธ์อยู่กับความจริง (reality) และความดี (goodness) พระพุทธศาสนากล่าวถึงธรรมะเป็นเรื่องหลัก

วัตถุประสงค์ที่ 2. ผลการวิจัยพบว่า จริยธรรมที่ปรากฏในพุทธศิลป์ในวัดสุวรรณภูมิพุทธชยันตี มีดังนี้

1) พุทธศิลป์ที่กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม จากพุทธวิธีสู่ความเป็นพุทธวิธีซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของสังคมไทยที่มีรากมาจากพระพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็นประเพณี คติ ความเชื่อ แม้กระทั่งลักษณะนิสัยใจคอของคนไทยก็มีบทบาทเป็นพื้นฐานมาจากคุณธรรม

2) พุทธศิลป์ในวัดสุวรรณภูมิพุทธชยันตี การตีความทางพระพุทธศาสนาเถรวาท มีเป้าหมายเพื่อเข้าใจและเข้าถึงความจริง ความถูกต้องและความดีงาม

3) พระพุทธศาสนาจะเป็นแหล่งความรู้และศูนย์รวมจิตใจที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์อันมีความผูกพันกับชนทุกระดับชั้นในสังคม โดยเฉพาะในประเทศไทย

4) การนำเอาศิลปะมาปรับประยุกต์ใช้แก้ปัญหาชีวิตซึ่งได้ผลเป็นอย่างดี ใช้ความรู้ความเข้าใจกับจริยธรรมที่ปรากฏในพุทธศิลป์

วัตถุประสงค์ที่ 3. ผลการวิจัยพบว่า คุณค่าเชิงจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในพุทธศิลป์ของวัดสุวรรณภูมิพุทธชยันตี มีดังนี้

1) การวิเคราะห์คุณค่าเชิงจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในพุทธศิลป์ของวัดสุวรรณภูมิพุทธชยันตีเชิงสัญลักษณ์ พบว่า 1) พระพุทธศาสนาเป็นสัญลักษณ์เนื่องจากไปประดิษฐานในดินแดนสุวรรณภูมิ ในยุคนั้นนอกจากจะใช้สื่อบุคคลซึ่งเป็นสื่อที่สำคัญตลอดมาแล้ว ยังมีสื่อทางศิลปะที่ยิ่งใหญ่ 2) ในส่วนของสัญลักษณ์ เป็นรูปแบบของ “จักร” ยังสามารถให้ความหมายในลักษณะเดียวกันคือ อำนาจแห่งความดีงาม ความเป็นมงคล สามารถพบได้จากรูปลักษณ์ “ดอกบัวบาน” คือการตื่นรู้ 3) เป็นสิ่งที่แสดงถึงสัญลักษณ์ สร้างเพื่อบรรจุอัฐิธาตุของ พระมหากษัตริย์ผู้ทรงธรรม และทรงประดิษฐานนิพพาน ธรรมลงไว้เป็นปึกแผ่นในนครนั้นๆ ยอดพระบรมธาตุ ประดิษฐานบนบัวรอง คือ พระนิพพาน เป็นธรรมอันเป็น ยอดแห่งธรรม พระบรมธาตุที่มียอดบริวารสี่ยอด คือ อริยสัจ 4

2) การวิเคราะห์คุณค่าเชิงจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในพุทธศิลป์ของวัดสุวรรณภูมิพุทธชยันตีเชิงศิลปะและวัฒนธรรม พบว่า 1) การศึกษาคุณค่าเชิงศิลปะและวัฒนธรรม เริ่มมาจากการอยู่ร่วมกันในสังคมโดยมีลักษณะความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันหลายรูปแบบ เช่น อาชีพ อายุ เพศ ศาสนา ฐานะ 2) เชิงศิลปะและวัฒนธรรมนั้น สะท้อนให้เห็นถึงโบราณสถานและโบราณวัตถุทางศาสนาที่พบเป็นจำนวนมากย่อมสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของบ้านเมืองที่มีการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม 3) ทรัพยากรและกำลังแรงงานในการสร้างโบราณสถานและโบราณวัตถุดังกล่าว การเป็นเมืองท่าที่มีการแลกเปลี่ยนทางการค้าทั้งกับชุมชนโดยรอบและชุมชนทางไกล ก่อให้เกิดรูปแบบความสัมพันธ์ที่เป็นเครือข่ายระหว่างชุมชน และ 4) การดำเนินชีวิตของคนในสังคมนั้นๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์ใน 3 มิติ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม จะแสดงออกมาใน

ลักษณะภูมิปัญญาในการดำเนินวิถีชีวิตขั้นพื้นฐาน ด้านปัจจัยสี่ ซึ่งประกอบด้วย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค

3) การวิเคราะห์คุณค่าเชิงจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในพุทธศิลป์ของวัดสุวรรณภูมิพุทธชยันตีตามหลักพระพุทธศาสนา พบว่า คุณค่าเชิงจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในพุทธศิลป์ของวัดสุวรรณภูมิพุทธชยันตีตามหลักพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 1) การนำหลักธรรมไปการประยุกต์ เป็นการนำ “ภาคทฤษฎี” สู่ “การปฏิบัติ” การประยุกต์เป็นการนำทฤษฎี หลักการ กฎเกณฑ์ แนวคิด 2) การนำหลักธรรมไปเป็นการนำ “ความรู้สาขาหนึ่ง” มาปรับใช้กับ “อีกสาขาหนึ่ง” การประยุกต์เป็นการนำความรู้ในสาขาหนึ่งมาปรับใช้กับอีกสาขาหนึ่งเพื่อแก้ปัญหา 3) การนำหลักธรรมมาปรับใช้ การประยุกต์เป็นการนำสิ่งหนึ่งหรือแนวคิดหนึ่งมาปรับใช้เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์หรือ เป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง การประยุกต์จึงแตกต่างจากการลอกเลียน 4) การนำหลักธรรมมาใช้ การประยุกต์เป็นการใช้ประโยชน์เพียงบางส่วนของสิ่งนั้นไม่ใช่นำทั้งหมดมาใช้ และ 5) การประยุกต์นำสิ่งหนึ่งมาปรับใช้ใน “บทบาทหน้าที่ใหม่” เพื่อ “เป้าหมายใหม่” เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

1) การวิเคราะห์การศึกษาพุทธศิลป์ที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า พระพุทธเจ้ายังคงทรงมีพระชนมชีพอยู่นั้น ยังไม่ปรากฏเป็นหลักฐานชัดเจนว่า มีการสร้างพุทธศิลป์แต่อย่างใด มีเพียงพุทธศิลป์ที่เกิดจากอิทธิพลคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เป็นสถาปัตยกรรม พุทธศิลป์นั้นเป็นเรื่องของความงาม สะกดใจให้เกิดความลุ่มหลงศรัทธาที่เป็นสื่อให้เข้าถึงความดีงามและความจริงได้ เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดศรัทธาในสิ่งดีงาม น้อมใจให้เกิดความสงบ เกิดกำลังแห่งความมั่นคงทางจิตใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมนตรี สุปฺตติโก (บุตรดี) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบจริยศาสตร์ของอาริสโตเติลกับพุทธจริยศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า คุณธรรมในลักษณะของอาริสโตเติลนั้น คุณธรรมทางปัญญามี ลักษณะ คือ เป็นลักษณะความรู้หรืออาจเรียกว่าความรู้ในเชิงทฤษฎีและอีกประการหนึ่งคือการปฏิบัติหรือความรู้ในเชิงปฏิบัติ การกระทำที่ถูกต้องจึงเกิดขึ้นและอาจเป็นไปได้ที่จะนำไปสู่การค้นพบจุดหมายในการงานทั้งปวงด้วยการใช้เหตุผล ส่วนในทางพระพุทธศาสนา ประการเห็นว่า ชีวิตมนุษย์เต็มไปด้วยความทุกข์ โดยมีรากเหง้าของความทุกข์คือตัณหา ความหลุดพ้นจากความทุกข์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ ความหลุดพ้นจากความทุกข์โดยสิ้นเชิงพึงปฏิบัติตามอริยมรรคมีองค์ 8 ประการ (พระมนตรี สุปฺตติโก (บุตรดี), 2538)

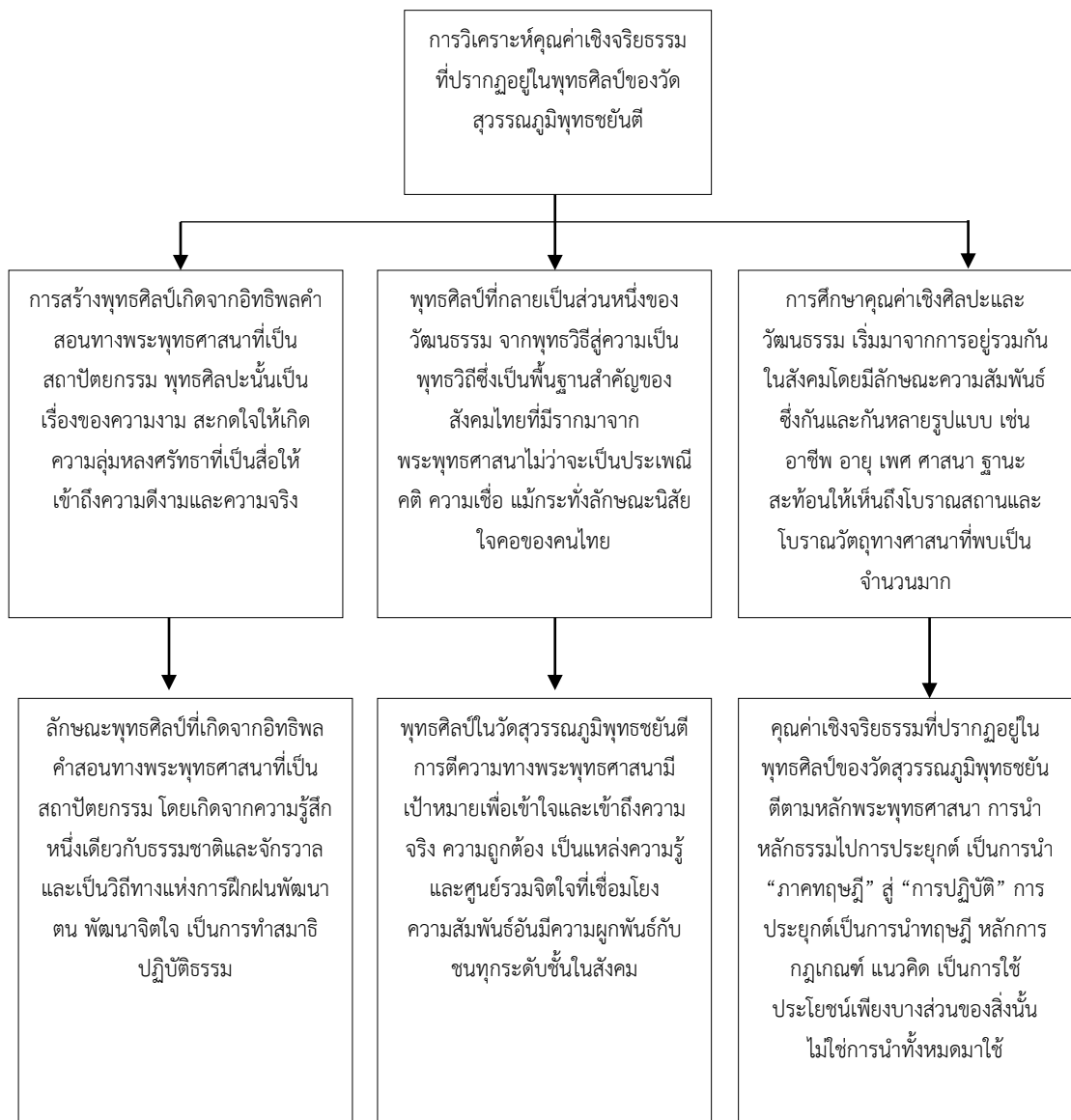
2) การวิเคราะห์การศึกษาจริยธรรมที่ปรากฏในพุทธศิลป์ในวัดสุวรรณภูมิพุทธชยันตี พบว่า 1) พุทธศิลป์ที่กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม จากพุทธวิธีสู่ความเป็นพุทธวิถีซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของสังคมไทยที่มีรากมาจากพระพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็นประเพณี คติ ความเชื่อ แม้กระทั่งลักษณะนิสัยใจคอของคนไทยก็มีบทบาทเป็นพื้นฐานมาจากคุณธรรม 2) พุทธศิลป์ในวัดสุวรรณภูมิพุทธชยันตี การตีความทางพระพุทธศาสนาเถรวาท มีเป้าหมายเพื่อเข้าใจและเข้าถึงความจริง ความถูกต้องและความดีงาม 3) พระพุทธศาสนาจะเป็นแหล่งความรู้และศูนย์รวมจิตใจที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์อันมีความผูกพันกับชนทุกระดับชั้นในสังคม โดยเฉพาะในประเทศไทย 4) การนำเอาศิลปะมาปรับประยุกต์ใช้แก้ปัญหาชีวิตซึ่งได้ผลเป็นอย่างดี ใช้ความรู้ความเข้าใจกับจริยธรรมที่ปรากฏในพุทธศิลป์ สอดคล้องกับงานวิจัยของศรีนวล ศุภานุสนธิ์ ได้ทำวิจัยเรื่อง ชีวิตที่ดีตามพระคัมภีร์ของพุทธจริยศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่า ชีวิตที่ดีในทางพุทธจริยศาสตร์เป็นชีวิตที่เป็นพรหมจรรย์ สามารถเข้าถึงได้ด้วยปัญญา ด้วยการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ปัญหานี้จะสามารถทำให้เข้าถึงหลักการดำเนินชีวิตที่ดี มีชีวิตอยู่อย่างรู้เท่าทันเหตุและผลของสิ่งที่เกิดขึ้น เป็นอิสระไม่ยึดติดกับสิ่งต่างๆ สามารถนำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลในสังคมปัจจุบัน หลักการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของบุคคลในปัจจุบัน ถ้าบุคคลในสังคมสนใจและศึกษาแนวทางการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุและผล ไม่ยึดมั่นถือมั่น มองเห็นธรรมชาติของสิ่งต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างอิสระ จะทำให้บุคคลนั้นลดปัญหาในการดำเนินชีวิตได้ (ศรีนวล ศุภานุสนธิ์, 2546)

3) การวิเคราะห์คุณค่าเชิงจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในพุทธศิลป์ของวัดสุวรรณภูมิพุทธชัยนันทิ พบว่า พระพุทธศาสนาเป็นสัญลักษณ์เนื่องจากไปประดิษฐานในดินแดนสุวรรณภูมิ ในยุคนี้นอกจากจะใช้สื่อบุคคลซึ่งเป็นสื่อที่สำคัญตลอดมาแล้ว ยัง ในส่วนของสัญลักษณ์ เป็นรูปแบบของ “จักร” ยังสามารถให้ความหมายในลักษณะเดียวกันคือ อำนาจแห่งความดีงาม ความเป็นมงคล สามารถพบได้จากรูปลักษณ์ “ดอกบัวบาน” นอกจากนี้ การนำหลักธรรมมาใช้ การประยุกต์เป็นการใช้ประโยชน์เพียงบางส่วนของสิ่งนั้นไม่ใช่การนำทั้งหมดมาใช้ แต่เป็นการการนำหลักธรรมมาปรับใช้ การประยุกต์เป็นการนำสิ่งหนึ่งหรือแนวคิดหนึ่งมาปรับใช้เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ของเสนาะ เทียรทอง ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง วิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏอยู่ในงานพุทธศิลป์: ศึกษากรณีพระครูอุภัยการาทธ วัดไผ่โรงวัว พบว่า การสร้างพุทธศิลป์โดยเฉพาะพระพุทธรูปที่ใหญ่ที่สุดของประเทศและโลก เช่น พระพุทธโคดม พระกฤษณ์โธ เป็นต้น ด้วยความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเป็นที่ตั้ง ถาวรวัตถุจำนวนมากจึงเกิดขึ้นภายในวัดไผ่โรงวัว การเผยแผ่ธรรม และประกาศธรรมที่แปลที่ท่านได้กล่าวว่า คนอื่นประกาศพระศาสนาด้วย พระสงฆ์เองบ้าง พระธรรมหรือที่เรียกว่า “พระธรรมทูต” แต่สำหรับตัวท่านเองขอแนะนำพระพุทธรูปประกาศพระพุทธศาสนา ดังที่ท่านได้เรียกการประกาศพระพุทธศาสนาประเภทนี้ว่า “พุทธาทูต” ซึ่งท่านได้นำหลักธรรมเกี่ยวกับโอวาท 3 ได้แก่ 1) การทำความดีให้ถึงพร้อม 2) การละเว้นจากความชั่วทั้งปวง 3) การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส มาประยุกต์กับสื่อพุทธศิลป์วัตถุ ศิลปวัตถุที่เกี่ยวข้องกับคติธรรม คำพังเพย เป็นต้น (เสนาะ เทียรทอง, 2549)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์คุณค่าเชิงจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในพุทธศิลป์ของวัดสุวรรณภูมิพุทธชัยนันทิ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ” โดยผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นองค์ความรู้ซึ่งมีดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

บทสรุป

การวิเคราะห์คุณค่าเชิงจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในพุทธศิลป์ของวัดสุวรรณภูมิพุทธชยันตีตามหลักพระพุทธศาสนา พบว่า คุณค่าเชิงจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในพุทธศิลป์ของวัดสุวรรณภูมิพุทธชยันตีตามหลักพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 1) การนำหลักธรรมไปการประยุกต์ เป็นการนำ “ภาคทฤษฎี” สู่ “การปฏิบัติ” การประยุกต์เป็นการนำทฤษฎี หลักการ กฎเกณฑ์ แนวคิด 2) การนำหลักธรรมไปเป็นการนำ “ความรู้สาขาหนึ่ง” มาปรับใช้กับ “อีกสาขาหนึ่ง” การประยุกต์เป็นการนำความรู้ในสาขาหนึ่งมาปรับใช้กับอีกสาขาหนึ่งเพื่อแก้ปัญหา 3) การนำหลักธรรมมาปรับใช้ การประยุกต์เป็นการนำสิ่งหนึ่งหรือแนวคิดหนึ่งมาปรับใช้เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์หรือ เป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง การประยุกต์จึงแตกต่างจากการลอกเลียน 4) การนำหลักธรรมมาใช้ การประยุกต์เป็น

การใช้ประโยชน์เพียงบางส่วนของสิ่งนั้นไม่ใช่นำทั้งหมดมาใช้ และ 5) การประยุกต์นำสิ่งหนึ่งมาปรับใช้ใน “บทบาหน้าที่ใหม่” เพื่อ “เป้าหมายใหม่” เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรมีการเน้นการศึกษาพุทธศิลป์ที่ปรากฏในพระพุทธรูปศาสนาเถรวาท จากหลายแหล่งเพื่อให้เกิดเป็นวาทกรรมในการนำเสนอให้พุทธศิลป์ของคุณค่าเชิงจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในพุทธศิลป์มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น และสอดคล้องกับเหตุการณ์ยุคปัจจุบัน ผู้ที่ศึกษามีความเข้าใจลึกซึ้งสามารถนำหลักนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ ควรมีการศึกษาจากแหล่งหลากหลายที่ใกล้เคียงกันเกี่ยวกับคุณค่าเชิงจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในพุทธศิลป์ ให้สอดคล้องกับการนำมาใช้เป็นแนวทางในใช้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะเด่นของพุทธศิลป์ต่อไป
3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับ คุณค่าเชิงจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในพุทธศิลป์ ในมิติที่หลากหลาย และควรมีกิจกรรมอื่นๆ มาซ้อนด้วยเพื่อช่วยในการผ่อนคลาย และนำมาใช้ประโยชน์ได้ในอนาคต และเน้นการใช้หลักทางพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง และขยายขอบเขตให้กว้างขวาง เหมาะสมกับการนำไปสู่การวิจัยครั้งต่อไปเกี่ยวกับ คุณค่าเชิงจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในพุทธศิลป์ ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- แล่ม จันทพิศาโล. (2547, 7 ธันวาคม). ถิ่นพระราชทานวัดไทยลุมพินี ประเทศอินเดีย. *คมชัดลึก*. น. 20.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2543). *งานพระธรรมทูต ในพระธรรมทูตในต่างประเทศ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2556*. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- พระสิริมงคลจารย์. (2536). *มังคลัตถทีปนี ภาค 2 (ฉบับบาลี)*. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมนตรี สุบุตติโก (บุตรดี). (2538). "การศึกษาเปรียบเทียบจริยศาสตร์ของอาริสโตเติลกับพุทธจริยศาสตร์". *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศรีนวล ศุภานุสนธิ์. (2546). "ชีวิตที่ดีตามพระคัมภีร์ของพุทธจริยศาสตร์". *วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เสนาะ เทียรทอง. (2549). *ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในงานพุทธศิลป์ : ศึกษาเฉพาะกรณีของพระครูอุทัยภาดาพร (หลวงพ่อดม) วัดไผ่โรงวัว จังหวัดสุพรรณบุรี*. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

